

מרת רוח ליצחק ולרבקה: ם כז
 א ויהי כירקון יצחק ותכהין עיניו
 מראת ויקרא את-עשו בנז הגדל
 ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני:
 ב ויאמר הנהנא זקנתי לא ידעתי
 יום מותי: ג ועתה שאנא כלך
 תליך וקשתך וצא השדה

מימר יצחק ורבקה: א ונתנה
 פד סיב יצחק וקסני עינוהי
 מלמחוי וקרא ית עשו ברה
 רבא ואמר לה ברי ואמר לה
 הא אנא: ב ואמר הא קצן
 סיבית לית אנא ידע יקא
 דאימות: ג וקצן סב קצן זינך
 סקפד וקשתך ופוק לחקלא וצוד

תולדות ובית אהרן והוספות
 [6] ויחא כח: מעלה טו. מה. כיק. ג. כיר פמיה
 ה שמיר פיל ית, דכיר פירא ג. שור השירס רבה סיב
 טו, ממוחא מוקן, טו. מלא ד. ממוחא יתן סיה, ימי.
 שמיע, מלא, סקסופא רבמי פייב פטרו פמיה, מדרס
 שמואל סימ, פוקד דרסא פליב, שרע פייב, וכו מיל
 [7] כיר פמיה יב, וכו מיל קמח.

רשימי

ל דאם הוא לשון מרירות אין נוסל בו חיי הרביקות כיון ששרשו מר.
 אבל לשון ממיס שרשו מרה ובה חיי הרביקות חתה היא למיר הפעל.
 ומירושה, כל אחת ואחת היתה ממות הרצון, אבל לשון מרירות אין נופל
 על הרצון וקיל: ב ונראה לי דערך רשימי דייק מוכיח יצחק קודם רבקה
 לומר דליצחק היה הצעיר יותר גדול לפי שלא היה גדול כל ימיו כעבודה
 וזה, אבל רבקה היתה גדולה באביה ובאחיה שהיו עובדי עבודה זרה:
 נ כמשמעו עששן קשה לעינים, אבל רבקה היתה גדולה בו כדפרישית
 (בספר אה מ:) ונראה לי דערך רשימי לשלשה טעמים אלו, דבחילה
 מפרש משום עשו והוא מבח פכיות, ואח"כ קשה ליה ואיך הוביא הקב"ה
 חקלה לידו, אלא מפני הברכה לא מנעו הקב"ה מן הסיבה, סוף סוף כיה
 מאחר שהיה הצעיר למת רבקה אינה נסמה, לזה פירש שכבר כהו עינו
 במקצת על יר העקידה וכו זה ואיבד את הכל. (מדרש"ל):
 ט פירוש שלא יהיה בסכין פגומה, כתב הרא"ם ואם תאמר נתי דעשו
 הוה מחינן לו ליצחק ורבחוקת כשר היה בעיניו, סוף סוף כיון הדוהו שחיט
 ליה ליעוף כהתי דפרת נוחש דילמא עבד ליה חלילה, ותיקן כמו שתיירע
 בנבואה חולין (דף י:) ואין צורך לאריכת הרא"ם יצחק לא ביקש
 שיביא לו עשות אלא חיית וכדפירש רשימי בסמוך (במסק ט) כי טעם הגדי
 כטעם הצב, ועוד וכו, ואצ"ל דקרא הוכיז גס קשתך דמשמע קשת לירות
 עושות, מכל מקום איבא למימר דקשת קאי על החיה ר"ל שיריה בחיה
 במקום שאינו עושה טריפה כדי שלא תוכל לברוח ואח"כ ישתטתה בחרב.
 (נחלת עובד):

✓ (ג) שא נא. לשון השמה, כמותה שטינו (פלה כח) אין משחיתין את הסכין, אבל משיאם על גבי חרפה. מד
 סכיןך ושפטו יפה, שלא תחלינו נבלה ט (כ"ד ס"ה י): תליך, מרעך, שדך לתלחה:

מוסף רשימי
 [נה] מרת רוח. לשון מילר (מ"ד י" טו): [6] ויקרא את עשו בנו הגדל. "הנה קטן נמתיך גוים". כלפי שקלול
 אפי כזו הגדול, ואמנו ימה הגדול, אמר הקב"ה לפני קטן הוא (במזמור א: ט)

אבן עזרא
 ב הנה נא. כמו עתה: ג כליך. יתכן היותו שם כלל,
 והפטר חליך וקשתך, וחליך האשפה התלויה. ששם החצים,
 או חליך כמו חרב, ויחסר וייו מן חליך, כאדם שת אנוש
 (הרא"ם א: א)

בעל הטורים
 על גבי חביתיה (כ"ה כח): וצא. ב' במסורת. וצא השדה.
 וצא הלחם בעמלק (שמות ז ט). כדאיחא בכ"ר (נה ח) כליך
 זה בכל שכאו שם כלי בית המקדש. חליך זה מדי על שם הפן
 שהיה ממדי. קשתך זה יון. השדה זה אדום. ורמו לו כל ד'

ליצחק ולרבקה: א ונתנה פד סיב יצחק ונתנה עינוי מלחמי יצחק ונתנה עינוי מלחמי יצחק
 ויקרא ונתנה עינוי מלחמי יצחק ונתנה עינוי מלחמי יצחק
 ברי הא ליליא דין עילאי משבחין למארי עלמא ואוצרי טלין מתפתחין כא) בה ואמר לה הא
 נא: ב ואמר הא ברוך סבת לית אנא ידע יום מותי: ג גכדון סב ברוך מאני זינך בית יצחק כב)
 וקשתך ופוק לחקלא וצוד לי צידא:

פירוש יונתן ט) אפתכל בבורפיה. כן נמצא במדרש (כ"ד ס"ה י), ובגמרא (הגיה טו) המסתכל בנשיא עינוי כחות ק"ו לשכינה:
 כא) ואוצרי טלין פתפתחין. ולכן הברכה מצוייה: כב) בית גירך. מפרש על חליך בית ששם חיצים החולים אצל הקשת:

בעל הטורים

גלויות ושעתידין ליפול ביד ישראל שהקב"ה ילחם בהם. והיינו דרכיה וצא הלחם בעמלק (שם):

רשבי"ם

לה ותהינה מרת רוח. לפי שמעיד לומר (ס פ טו) אם לוקח
 יעקב אשה מנגות סת בגלה. לכן הלכך לפרש חתילה. מורת רוח.
 כמו מן עושה לומר יאמר עושה דברו (האליס קמס ה) לנקטה, וכשהוא
 דעוק יאמר עושה, כן יאמר מן מורה, לשון ממרה מן ימרה את
 פין ויהושע ט' טו, יאמר מורה לנקטה, וכשהוא דעוק יאמר מורת רוח,
 קונטרס לרבי. אבל לז יודע מלת נפשו (מש"ל ד' י) טעף קמין לפי
 שהוא שם דבר, לשון מרורה, אבל זה מלמפ"ס הוא לשון פועל,
 ומגורם כי מרה מרינו (איכ"ב א ט) מנעופי למ"ד פעל:
 א ותבדינה עיניו. מן הוקנה, כמו שמלנו ספר שמואל (א ג ט)
 ועינו הסלו כמות: ב הנה נא. אני נבקש ממך כשעל שזקנתי,
 ולמי רואה למת לך ברכות אשר ביד לחלוק לך גויל, כמו ברכת אברהם
 וירושם הארץ: ג שא נא כליך. כוסל נא שני נכסין כמו שפירשתי
 אלל הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את (לעל י"א): תליך.
 אשפטו שמלחם זה החיטם. מליך מגורם וזר האופיט מלה (לעל מ
 טו), וכן שפך נן פניעטס (במס"ס י"א) מגורם ענה. [כי שמע ה'
 אל עניך (לעל טו) מנורם ענה:

אור החיים

א ויהי כי זקן יצחק. טעם הודעה זו, כי זו סיבה
 שיטול יעקב את הברכות כשלא יכיריה. ואמר לשון זער,
 שהנזכר ליעול יעקב הברכות ע"י סיבה זו ולא צדיעת יתכן
 כי מזה סובבו כמה סיבות לגני עמנו:
 ארת עשו. ולא אמר אל עשו, כי לא היה רואהו לומר
 שקראתו אלל קרא את עשו:
 בנו הגדול. נמנית טעם למה לא קרא ליעקב, כי זה

כ"י יקר

א) ויהי כי זקן יצחק ותכהין עינוי מראות. לא הזכיר
 לשון בא בימים לפי שלשון בא בימים משמע שאור
 שכלו היה הולך וגובר כדרך זקני ת"ח שאור שלכם מוסיף
 והולך ביותר לעת זקנתם, וכאילו הם כאים מן הלילות אל תוך
 הימים, כמבואר למעלה פרשת חיי שרה בפסוק ואברותי זקן
 בא בימים (כ"ד א), ע"כ אמר כאן אצל יצחק שאפילו לעת זקנתו
 ותכהין עין שכלו מראותו בתחבולות עשו, שהיה טעה בו ה"ה
 סבור שהוא צדיק, כי לא הניגש בזמאנות. ע"כ לא נאמר בא
 בימים, כי אדרבה הלך חשיבים ואין נוגה לראות במראות
 האמת בעיניו הנהגת עשו בנו:
 ואולי שעל זה פירש רשימי ותכהין בעשנן של אלו. וכי ט"ד
 שיצחק ראה אותן מקטירים לעבודה וזה ולא מיתה כס,
 כי אברהם היה מוקדק שלא להכניס עבודה זרה, ובדאי היה יצחק
 מהזר בעבודה זרה כמותו, אלא רואי שהיה יצחק סבור שהם
 מקטירים לשמים, ע"כ אמר מיד אחר ותהיין מרת רוח ליצחק

צוּרָה לִי כְּתִיב צִידָה קִרִי צִיד : וְעֵשָׂה לִי מְעַמִּים כְּאֲשֶׁר אֶתְּבִי וְהִבִּיאה לִי וְאֶכְלָה בְּעֶבֶר הַתְּבָרְכָה נִפְשִׁי בְּטָרִם אָמוֹת: ה וְרַבְּקָה שִׁמְעַת בְּדַבָּר יִצְחָק אֶל־עֵשָׂו בְּגוֹ וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו הַשָּׂדֶה לְצוּד צִיד לְהִבְיֹא: וְרַבְּקָה אָמְרָה אֶל־יִצְחָק בְּנֵה לְאִמְרֵי הַנָּה שִׁמְעַתִּי אֶת־אֲבִיךָ מִדַּבָּר אֶל־עֵשָׂו אַחִיד לְאִמְרֵי: ה הִבִּיאה לִי וְאֶבְרַכְכָּה לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי מוֹתִי:

לי צידא: וועבדי לי תבשילין כמא דרחמיית ואעל לי ואיכול בדיל די תברכנה נפשי עד לא אימות: ה ורבקה שמעית פד מליל יצחק לות עשו ברה ואול עשו לטקלא למיצד צידא לאיטאה: ה ורבקה אמרת לות יצקב ברה למימר הא שמעית ית אבוך ממלל עם עשו אחוך למימר: ואתי לי צידא ועבדי לי תבשילין ואיכול ואברכנה קדם: קדם: קדם מותי:

תולדות בית אהרן והסופות

[7] ביר פסיה יו פסיה ה קהיר פיה י פוקי דרשא סליב ור ס' צ' רומ: [8] ביר פסיה ה ספקה רכמי פ' [9] ור מ' ח' קמב, ח' ג' נט' [10] מנמות פ' מנמות ור י' ט' פ' פ' פ' ור ט' רמ:

רש"י

וצודה לי מן הפקר עולל מן הגול: (ה) ציד ציד להביא. מהו להביא, אם לא ימלא ליד יבא מן הגול (בר' טו): (ו) לפני ה'. גרשום, פ' שסיסם על קי:

לא יסכים על ידו לכן אמרה קח לי משם ולא מן הגול. (נחלת יעקב):

אבן עזרא

ה ורבקה שומעת. היתה שומעת: (ז) לפני מותי. כמו בטרם אמות:

אבי עזר

ורבקה שומעת, היתה שומעת. הנה זו עבר עליה מאס כמו נכמי לעיל טוף רשת ורל כסוקו חלוט בענין (לפי ג' ב') ועל משקל נכ' טרחת נס' ט' ט', וכלל למקור לך שלא לען פינוי רק כמאס טעם עתה הקוסר וטעם המשעם האמת, כמו טוקד טו' טעם (טעם י' כ'), דיק וכל לטובע נפשו (משלי י' ט'), אכל לפטר דרין שמועם טעמה ענבר טעיה וכל ציד למטר רק נלשון ענבר עליה טעם, לכן כמאס היתה שומעת, דהיינו אמתו טעם טעיה מדבר יתקן עם טעם או היתה טעיה או ענבר עליה טעם, לכן ופרעה חולם (לפי ג' ט' ט') כמאס הנה היה חולם טעם, וכולנו מדל טעמה טעמה

בענין הטורים

יד, צידה כתיב היא יתירה, שלמדו ה' הלכות שויתות לקח יב' ועין חולין ט' ט', ואית והלא קורם לכן שחט לו ולמה מו', אלא לפי שרצה להברו וכבר למד לו הלכות לכן אמר ו' וצודה לי צידה, והזהר בהי' סימנים הלכות שחטתה שלמתי ה' סימני טהרה בעוף, אינו דורס. אצבע יתירה. זפק. קרקבנו קלף. אינו חולק את אצבעותו רגליו חולין ט' ט', ובחיה (סס ט') ופרסת פורסה. מעלת ברה. ואין לה שיניים למעלה. וקרנים. בשרה חולף שתי וערב תחת השוק: ה בדבר. כ'. ורבקה

ספורנו

ועשה לי מטעמים. רצה במטעמים כדי שיתעסק בכבודו אב, כזה החול עליו הברכה. כי גם שלא הכיר בגדול רשעו של עשו, כן מקום לא חשב אותו לדורש שתחול עליו אותה הברכה שהיה יצו לברכו, ולכן כשברך יעקב אחר כך, שידע בו שהוא ראוי לברכה, לא שאל מטעמים ולא בקש דבר וברכו חתן, באמרו ואל יברך אותך (לחיל כח א):

לברכה, לא שאל מטעמים ולא בקש דבר וברכו חתן, באמרו ואל יברך אותך (לחיל כח א):

ד ועיבד לי תבשילין היקמא דרחמיית ותעיל לנתי ואיכול בגיני דתברכנה נפשי עד לא אימות: ה ורבקה שמעת ברה קודשא כג' פד מליל יצחק עם עשו ברה ואול עשו לטקלא למיצד צידא לאיטאה: ה ורבקה אמרת ליעקב ברה למימר הא ליליא הדין עילאי משבחין למרי עלקמא ואוצרי טלין מתפתחין בה ושמעית ית אבוך ממלל עם עשו אחוך למימר: ו אעל לי צידא ועיבד לי תבשילין ואיכול ואברכנה קדם: קדם: קדם דאמות:

פירוש יונתן כג' שמעת ברוח קודשא. דקשיא ליה האיך יעצה לבנה דבר עומה, אלא ברוח הקודש נצטווה לה:

רמב"ן

(ד) בעבור תברכך נפשי. היה בדעתו לברך אותו שיזכה הוא בכרכת אברהם לנחול את הארץ, ולהיות הוא בעל הבית האלהים כי הוא הבכור:

ונראה

הוא כעל הבית האלהים כי הוא הבכור: ונראה שלא הגירה לו רבקה מעולם הנבואה אשר אמר ה' לה ורכ יעבוד צעיר, כי איך היה יצחק עובר את פי ה' והיא לא תצלה, והנה מתחלה לא הגירה לו דרך מוסר וצניעות, כי ותלך לדרוש את ה', שהלכה בלא רשות יצחק, או שאמרה "אין אנכי צריכה להגיד נבואה לנביא כי הוא גדול מן המגיד לך", ועתה לא רצתה לאמר לו "כך

אור החיים

ה ורבקה שמעת וגו'. פירוש מודיע הכתוב כי רבקה נעלה הימה ושומעת ממיד דבר יתקן וכו', הגם שלא ידבר בפניה והכן, ולזה אמר ורבקה שומעת דבר וגו' ולא אמר ותשמע רבקה וגו' ולא אמר הימה שומעת וגו'. ואולי כי דבר אליו יתקן בלע וזהו האמתן צוה יעקב כי הוא עשו כי נחלון עשו דבר, והגם כי עיני יתקן כצדו, עם כל זה הודיעו כי דברי סתר אליו. ואולי כי לזה רמז הכתוב צאמרו ויקהל את עשו וגו' ולאמר אליו בני ולאמר הנני פירוש נחמיו לדברים נכמסים:

ו ורבקה אמרה. אמר מוספת וכו', כי הסכימה היא לרוח הקודש השקיה עליה: לאמר הנה וגו'. פירוש שלא יחשוב כי כבר עבר זמן

ב"י יקר

נאמר מראות כדי שלא יראה ויכיר את בניו בטביעת עין: (ג) וצודה לי צידו. מה ראה יצחק על ככה לבקש דבר הניצוד וכי לא היה לו בעדורו גוי עזים שטעמו כטעם הצבי, עד שהוצרך לשלוח את בנו במקום גדודי חיות. והקורבן אלי לומר בזה שהוא על דרך ארוץ (חולין טו), אשר יצוד ציד חיה או עוף. למדך תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר כי אם בחומנה זאת, וטעמו של דבר שלא יהא האדם מורגל באכילת בשר כמי' (ויקרא י"ב כ"ב) בכל אות נפשך תאכל בשר, אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל בן תאכלנו, ורצה הוא שיתאכל סתם באקראי לא אכילת קבע, כמו הצבי והאיל שאין נמצאים בבית כי חיות הנה, ועיקר מדורם אינם עם האדם כי אם במדברות ועריות, על כן אין אוכלים מהם כ"א מעט כי לא כל יומא מתרחיש ניסא להנצל מגדודי חיות בשעת הצידה, על כן מסתמא אין האדם אוכל מהם כי אם לפרקים כדי לא תרגיל את עצמן לאכול סתם בשר, לפי שהוא מוליד אכזריות ותכונות רעות בגוף האדם כי כל העופות הדרוסים אוכלים בשר, וכן האריות דורס ואוכל, לכן נאמר לעתיד וישעה י' ו' ואריות כבקר יאכל תבן. כי יהיה שלום בעולם בין כל הבעלי חיים. ע"כ אמר יצחק וצודה לי צידה, כי לא רצה לאכול בשר כי אם בחומנה זו:

רש"י

לפני ה'. כמס' ה'. אכל נמרו גטר ליל לפני ה' (לפי י' ט'), פירושו נכל העולם. וכן נמרו היפה עיר גדולה לאלהים (ויקרא ג' ט'), נכל טולמו של הקב"ה לא הימה עיר גדולה מיעו:

רש"י

לפני ה'. כמס' ה'. אכל נמרו גטר ליל לפני ה' (לפי י' ט'), פירושו נכל העולם. וכן נמרו היפה עיר גדולה לאלהים (ויקרא ג' ט'), נכל טולמו של הקב"ה לא הימה עיר גדולה מיעו:

רש"י

לפני ה'. כמס' ה'. אכל נמרו גטר ליל לפני ה' (לפי י' ט'), פירושו נכל העולם. וכן נמרו היפה עיר גדולה לאלהים (ויקרא ג' ט'), נכל טולמו של הקב"ה לא הימה עיר גדולה מיעו:

אָבִיו: מו וַתִּקַּח רַבֵּקָה רַבָּה אֶת־בְּגֵדֵי עֶשָׂו
בְּנֵה הַגְּדֹל הַחֲמֹדֹת אֲשֶׁר אֶתָּה בְּבִית
וּתְלַבֵּשׂ אֶת־יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן: מו וְאֵת
עֶרְת גְּדֵי הָעֵזִים הַלְּבִישָׁה עַל־יָדָיו
וְעַל חֻלְקֹת צְוּאָרָיו: יז וַתִּתֵּן אֶת־
הַמַּטְעָמִים וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עָשָׂתָה
בְּיַד יַעֲקֹב בְּנֵה: יח וַיָּבֵא אֶל־אָבִיו
וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי מִי אֶתָּה בְּנִי:
יט וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו אֲנֹכִי עֶשָׂו
כְּכֹדֶךָ עֲשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי
קוֹם־נָא שָׁבָה וְאֶכְלָה מִצִּידִי בַּעֲבוּר
תְּבָרְכֵנִי נִפְשֶׁךָ: כ וַיֹּאמֶר יַצְחָק אֶל־בְּנֵו
מַה־זֶּה מַתְּרָתְךָ לַמָּצָא בְּנִי וַיֹּאמֶר כִּי
הִקְרָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִפְנָי: כא וַיֹּאמֶר
יַצְחָק אֶל־יַעֲקֹב וְגִשָׁה־נָּא וְאִמְשַׁךְ בְּנִי
הָאֶתָּה זֶה בְּנִי עֶשָׂו אִם־לֹא:
כב וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל־יַצְחָק אָבִיו

טו וינסתבת רבקה ות לבושי עשו
 ברה רבא דקנתא די עמה
 בכיתא ואלפישת ית יעקב ברה
 ועירא: טז ונת משבי גדיי בר
 עזי אלפישת על ידוהי ועל
 שעיעות צורה: יז ויהכת ית
 תכשילא ונת לתמא די עכרת
 פינדא דיעקב ברה: יח ועל לוח
 אכויקי ונאמר אבא ונאמר הא
 אנא מן אפ ברי: יט ונאמר
 יעקב לאבוהי אנא עשו בוכרך
 עכדית קמא די מללתא עמי
 (גיי לי) קום קצן אסתור ונאכל
 מצדידי בדיל די תברכני נפשך:
 כ ונאמר יצחק לברה מה דין
 אוחיתא לאשפתא ברי ונאמר
 ארי ומין יי אלתה קדמי:
 כא ונאמר יצחק ליעקב קריב קצן
 נאמשנה ברי האת דין ברי עשו
 אם לא: כב ויקריב יעקב לות
 יצחק אבוהי ומשיה ונאמר קלא

תולדות ובית אהרן והזוהרות
 [עו] וישמעאל מגילה פ"א י"ח, ברי פס"ה טו, ויקרי
 פ"ט ב דברי פ"א טו, מנחמה ט"ן ז"ל, פסקתא רבמי
 פ"ב, פקדי דריא פ"ב, וזר מ"ח קמ"ג: רכ"ז: פ"ג
 ק"ב: קט"ו, [עו] טולין ק"ג, ברי פס"ה י, מניד
 פ"ב יט, עז העירום רבא פ"ג ד, אמר רבא פ"ו י"א
 וזר מ"ח קט"ה: פ"ב ק"ה, [ז] ברי ש"ט
 [עו] ברי ש"ט, מניד פ"ב יט, פקדי דריא פ"ב י"ב וזר
 פ"א קט"ו: פ"ג פ"ה, [כ] בנה רבמי פ"ג, ברי
 פס"ה יט, [כא] ברי פס"ד ג פס"ה יט, מניד פ"ב
 ו, וזר פ"א קמ"ג: קט"ו, [כג] גיטין ט"ז, וישמעאל
 פקעתי פ"ד ה, מנחמה בנה פ"ג, ברי פס"ה ב

רש"י
 (טו) החמודת, הנקוה, כתרונמו יקנה, דבר אחר,
 שחמד אותן מן נמרוד ק (ב"ר פה ע"ו): **אשר אתה**
בבית, והלא כמה נשים היו לו, והוא מפקיד אלל אמו,
אלא שהיה נקי במעשים וחושן (סס): (יע) אנכי
עשו בכורך, אנכי המציא לך, ועשו הוא בכורך ר (ע"י
וזר מ"ח קט"ו): עשיתי, כמה דברים כאשר דברת אלי:
 (כא) גשה נא ואמשך, אמר יצחק בנה, אין דבר
 עשו להיות שם שמים שגור בפיו: וזה
 מוסף רש"י

[עו] את בני עשו החמודת אשר אתה בבית, צנוד
 של אדם הראשון, שהיו מקוקות ט כל מין מיה וטמיה, והוא
 נמרוד למרוד, על כן יאמר נמרוד גביר ליד (לעיל יט) ועשו הרגו
 ועטו למיך היה איש ליד, והן שכמוהו בן הממוזות אשר אמה
 נצח (פספס נד): החמודת, הנקוה, כמו שפרש אונקלוס
 דכיתא (נעל"ג): [עו] חלקת, שעיעות, לשון שר חלק (פס"ט
 יא): צואריו, כן דרך המקרא לנמוז צואריו, לשון רבים (נעלה
 טו): [כ] כי הקרה, לשון המנה (מנח"ה ט"ז):

תכשילין היקמא דרחה אביו: טו ונסכת רבקה ות לבושי עשו ברה רבא מרגנן ויהוה מן
 אדם קרמאי כהן ונהוה יומא לא אלבשונן עשו ואשפתא גבה בכיתא ואלפישת ית יעקב ברה
 ועירא: טז ונת משבי גדיי בני עזי אלפישת על ידו ועל שעיעות צוורה: יז וסדרת ית
 תכשילא ונת לתמא די עכרת ברי יעקב ברה: יח ונאעיל לות אביו ונאמר אבא ונאמר האנא
 מן אנף ברי: יט ונאמר יעקב לאביו אנא עשו בוכרך עכדית דמליתא עמי קום קדין
 אסתור ומיכיל מצדידי בגין דתברכני נפשך: כ ונאמר יצחק לברה מה דין אוחיתא לאשפתא
 ברי ונאמר ארום ומין יי אלתה קדמי: כא ונאמר יצחק ליעקב קריב קדון ונאמשנה ברי האנף
 דין ברי עשו אין לא: כב ויקריב יעקב לות יצחק אביו

פירוש יונתן (כח) מן אדם קרמאי, כך הוא בב"ר (שם טו) ופרקי דרי אליעזר (פ"ק כד), ולקחן מנמרוד דנטל הכתובת שעשה ה'
 לאדרי, ובשעה שלובשן כל הכמות היה יורף נופלין לפניו, ועל כן יאמר נמרוד גביר ציד (לעיל יט), ועשו חמדם, וכן מפרש החמודות
 שחמו מנמרוד, וע"כ היה יורע ציד, וההיא יומא נודמן שלא הלבישן כי לא היה צריך להם אלא כשצד חיות גדולות או יש לומר
 מה היה כרי שלא יצוד מהר ויקח יעקב הברכה:

אבן עזרא

יט אנכי, מי שאנכי ועשו בכורך, ואחרים אמרו כי בנתח
 אמר אנכי, ונשא קול במלת עשו בכורך, ואלה דברי רוח, כי
 הנביאים יחלקו לכי חלקים, החלק האי שלוח במצות,
 והחלק השני נביאי העתיד, ואם יצטרכו לאמר רבר שאינו
 כהוגן לא ייק, רק השליח לא יתכן שיכוב כלל, גם הנה דוד
 נכתב עליו איש האלהים (יהי ב ח י) ואמר רוח ה' דבר בי
 (שמאל כ ג כ), בלבד דבריו עם אחימלך ואמר ויהיו כלי
 הנערים קדש (שפאל א כ ו) לצורך שעה, גם אלישע שאמר

אבי עזר

[ז] ואמשך, ק"ל השי"ן ב"ר, כי ערשו משם מנפוליס, אלל מוש ממו עין הוא לשון המרה, כמו לא ימוש מפני וגו' (ישעיה טו ט):

בעל הטורים

יט בכורך, ב, עשו בכורך, אנכי הורג את בנך בכורך (שמות ד ט), שאמר יעקב אני הוא שנאמר עלי בני בכורי ישראל (שם ט)
 (כ) אבל עשו בנך בכורך נאמר עליו הנה אנכי הורג את בנך בכורך:

רשב"ם

טו החמודות, שהיה עובד בן אביו נשעם אכילה: יט ואכילה מצדי, חטף קמץ לפי שהוא לשון ציווי, כמו אכול נשמה לתמן
 (קהלת ט ו), אלל ואלולה מניד ג"ג, הוא מנלפ"ס שהוא לשון אפעל, כמו זכור ה' ללוד (מגילת קנ"ג א), יאמר וזכרה למפיד דוד (נביא ב ו מ),
 לשון ציווי:

רמב"ן

(טו) וטעם הזכיר הכתוב עשו בנה הגדול ויעקב
 בנה הקטן, להפליג בענין הצדקה, כי המנהג כמולידים
 להכיר את הכבוד בברכה ובכבוד וכתמן, היא, מדעתה
 צדקת הקטן ורשעת הגדול תשחרל בכל הטורח הזה
 להעביר הברכה והכבוד מן הגדול אל הקטן, וכן יאמר
 למטה (פסוק מב) ויגד לרבקה את דברי עשו בנה הגדול
 ותשלח ותקרא ליעקב בנה הקטן:

אור החיים

טו ותלבש וגו', פירוש (המסכ כד) עליו נתקן
 הלבושה הגם שהיו גדולים מתקנים לקטן:
 יט אנכי עשו בכורך, פירוש כהן להיות שקנה
 הכבודה מעשו הנה הוא נעשה עשו, ללד נחיתת

ליקוטי הערות על אור החיים

[כד] היינו עשה את המלבושים כמותו, ועיין לעיל (כד כב) ובהנהגה שם אות יט: [כה] דקשה איך הוציא מפיו דבר שאינו
 אמת, לכן פירש שקנה הכבודה מעשו וכי, (אור יקר): [כו] בדרום וינציה כתיב ילה יקרא:

עֲשׂוּ אֶת־דְּבָרֵי אֲבוֹי וַיַּעֲקֹב צִעֲקָה
 גְּדֹלָה וַמָּרָה עַד־מָאֵד וַיֹּאמֶר לְאֲבוֹי
 בְּרַכְנִי נִם־אֲנִי אָבִי: לֹא וַיֹּאמֶר בָּא
 אַחִיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח בְּרַכְתְּךָ: לוֹ וַיֹּאמֶר
 הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי
 זֶה פְעַמִּים אֶת־בְּרַכְתִּי לָקַח וְהִנֵּה
 עַתָּה לָקַח בְּרַכְתִּי וַיֹּאמֶר הֲלֹא־
 אֲצַלֶּתָּ לִי בְּרַכָּה: לוֹ וַיַּעַן יַצְחָק
 וַיֹּאמֶר לַעֲשׂוּ הֵן גְּבִיר שְׁמֹתַי לָךְ
 וְאֶת־כָּל־אֲחָיו נָתַתִּי לוֹ לְעֶבְדִים
 וְדָגַן וְתִירֵשׁ סִמְכֹתַי וְלָכֶה אֲפֹאֶ
 מָה אַעֲשֶׂה בְּנִי: לוֹ וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֶל־

שמע עשו ית פתגמי אבותי
 ויצוח צוקא רבא ומרידא עד
 לתרא ואמר לאבותי ברכני אף
 אנא (נ"י לי) אבא: לא ואמר
 על אחת בקחמתא וקביל
 ברכתך: לו ואמר לאות קרא
 שמה יעקב וסמני דגן פרתין
 ומנין ית בברותי נסיב וקא קען
 קביל ברכתי ואמר הלא שבת
 לי ברכתא: לו ואתיב יצחק
 ואמר לעשו הא רב שותה לך
 (נ"י עלון) וית כל אחוהי
 יהבית לה לעבדין ועבדו וקמר
 סעדתה ולך הקא מה אעבד
 בך: לו ואמר עשו לאבותי
 תולדות ובית אהרן והזפנות
 [לה] ביר טמ דברי ס"א יי [לה] נכמה ו: ביר
 טמ דברי ס"א יי, נחומא מלא י נחומא יין מלא,
 וזר ח"א קמה, קמ, ת"כ ק"א, [לה] ביר ס"א יי,
 דברי ס"א יי, וזר ח"א קמה, [לה] נהדרין ק"א:

שפתי חכמים

ו דאם לא כן מאי בריך יהיה: ו שחזא מבואר ממה שכתוב אחרי
 ועברתי חנם (להלן כט טו), שאינו מה שביקש ממנו שהרי מיד אמר (שם)
 הגידה לי מה משכרתך:

עמיד לעקבני. נחומא (מ"י כג) למה חדר יצחק, אמר, שמה עון יש צי שברכתי הקטן לפני הגדול ושניפי סדר
 היסס, החמיל עשו מלעג וענקני על שורת הדין, עכשיו לנצור ברכתך, גם צדוק יהיה: ויעקבבני. כהנאנו וקמני,
 קרצני. ורזי (דברים יט ט) וקמני. ויש מתרגמין וקספני, נחמס לי: אצלת. לשון הפרשה, כמו ואלל (נמני יא
 טה) (ס"א וילל (להלן לא ט)):(לו) הן גביר. ברכה זו שבעית היא והוא עשה אותה ראשונה, אלל אמר
 לו מה מועלת לך בצרכה, אם תקנה נכסים שלו, שהרי גביר שמטיו לך ומה שקנה עבד קנה רבו (כיר סו ה):
 ולכה אפוא מה אעשה. היה איפה חבקם מה לעשות לך:

מוסף רש"י

[לה] ויצעק צעקה גדלה ומרה. "ומסקמו דמעות
 שליש". רומינו פירשוהו על ג' דמעות שהוריד עשו, שנאמר
 ט ויצעק כעקה, היה אמת, גדולה הרי שמים, ומרה הרי
 י (ט): [לה] וילכה. כמו ולך (מלאס פ ג):

אבן עזרא

לה בברמיה. שלא דיבר אמת: לו הכי. כמו אמת, וכן
 הכי אחי אהה (להלן כט טו): קרא. הקורא שמו יעקב:
 ויעקבבני. כמו מרמה, וכן בעקבה (מלאס כ י טו). ויתכן
 היותו מגורת עקב הלב (וימה י ט) והעקוב היפך המישור:

אבי עזר

י' הן גביר שמתיו לך, בברכתי וכו'. משום דמלא שמתו מני
 לרוב נספוק על ברכה ועל לון, כמו ויש את פניו (להלן לו טו), ויש אלל
 מלתי (וי' ד טו), [לה] וימיני עליו (לה) ונאלל לא משמיו על (לה) (מלאס כ טו),
 ועין רש"י וזו, ויש את הפרס (להלן טו טו), לשון עשה טעל דברים כמו
 ואלה המשפטים וכו' (מלאס טו טו), אלל מלא נמן לא מני לרוב רק על דבר
 העין מיד לה, לה קלמר הרב מניו גם לעמיס נמן מניו, וכמה ולמס
 פליס היום ברכה (טו טו) ועין פרשח מקן וזמי השיב על מי (להלן טו
 יו), וכן ראה נחמי אומר על כל ארץ מנרס (טו טו טו), ועין פרשח על
 נספוק קש י כל נצור (שמות י' א): כי אימא עם אליף בסוף
 מ"ה אחת וכו'. כנן גלו ראשונה דמלא איסל לו טס נמלא, אלה

לה ואמר עאל אחור בקחמתא וקבל מני ברכתך: לו ואמר בקושטא קרא שמה יעקב וישקר
 כי דגן פרתין ומנין ית בברותי נסיב וקא קביל ברכתי ואמר הלא שבת
 לי ברכתא: לו ואתיב יצחק ואמר לעשו הא רב שותה לך
 (נ"י עלון) וית כל אחוהי יהבית לה לעבדין ועבדו וקמר
 סעדתה ולך הקא מה אעבד בך: לו ואמר עשו לאבותי
 תולדות ובית אהרן והזפנות
 פירוש יונתן כטו ואזר ותסדר. פירוש דרש ולכה איפוא שילך ממנו אל מקום שירצה:

אבי עזר

מ, עשה. איסר הם רועים (להלן לו טו). איסר האנשים אשר הרגום (מאספס פ
 טו). איסר מה אעשה נני. ומרומי לך כען. הנה בעל מנין מידום ככב מלא
 כמפס עם אלף. והסנין שמה איסר לו טו כמה הוללות, ומרומי לפי ענינו:
 ממשחח נמקוס אס כן עכ"ל. ועלס ממנו ח"כ איסר (בפרשח מקן)
 [בפרשמיט]. וגם לא ראה דברי רש"י (שם) [מלאן] שמתרס איסר פה, אף שהיא
 כמפס עם אלף. והסנין שמה איסר לו טו כמה הוללות, ומרומי לפי ענינו:

בעל הטורים

לה בברמיה. ב' במסורת. בא אחיך בברמה, ויענו בני יעקב
 וגוי בברמה (שם לו יג). מדה כנגד מדה בשביל שהוא בא לאביו
 בברמה ענו בני בברמה: ב' בברמיה. ב' במסורת. ויקח ברכתך.
 על עמך ברכתך סלה (תהלים טו). שמואל הברכה היה לבניו ברכה

רשב"ם

לו הכי קרא שמו יעקב. נמניה. הלעמן אשר קרא שמו יעקב
 נשעת לידה בשביל שידו אוחזת בעקבי וממלאהו חני צכור והוא פשוט
 והיה לו לטול פחות ממני, יטול פי שנים ממני. וכן "הכי אחי אמה"
 היקין לטול שכר הרבה "ועדמתי חס" (להלן כט טו) נמניה. וכן
 נכנא מרס עניו נפסק מי שמת (קלוט): חמן שהנכסים מרוכס
 בניו ירצו והננות יורו. נכסים מועטים, הננות יורו והננים ישאלו
 על הפחסים, לדמון אומר, וזי בשביל שאני וזר ויסה כתי נכמס
 מרוכס הורע כתי נכמס מועטין, נמניה: לו נתתי לו.
 לעבדים. מה שקנה עמי קנה רבו:

רמב"ן

(לו) ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים. איננו ברכת
 "הזה גביר לאחיו" שכבר אמר הן גביר שמטיו לך. אבל
 יתכן שיהיה הוא הגביר ולא יהיו הם עבדים, כענין כי יהודה גבר
 באחיו (דברי הימים א ה), אבל אמר "נתתי לו לעבדים" ממאמרו

אור החיים

לו ויאמר הכי קרא וגו'. פירוש נמניה הכי קרא
 שמו יעקב, ומשמעות השם לא יגיד אלל עוקטת אמת
 והוא עקנני זה פעמיים, שאלו היה שמו עקבות או עוקטת
 היה עוקטת פעמיים לך:
 או ילנה על זה הדרך הכי קרא שמו יעקב ולא אמר עקב
 או עקב שאלו לא יגיד אלל על עוקטת אמת, אלל יעקב
 יגיד על הממיות, ולזה עד עתה כבר (עגרו) [עקבן]

פירוש הערות על אור החיים

ל' ר"ל כזה היה נוחא ליה למה עקבו פעמיים:
 לא] כתב באר מים חיים שנקרא יעקב על שם שבכסן אמו
 עקב את אחיו, פירוש רצה שיהיה לחלקו עת"כ הנקרא

כ"י יקר

את בכורתי לקח וגו'. למה אמר שלקח הבכורה
 בעקבה וימה הלא מכה לו מרצון טוב, ואם עשו כשאט נמש
 ביזה הבכורה מה פשעו של יעקב בזה. והקרב אלי לומר בזה
 שאמר עשו הא בהא תליא כי כששאלו יצחק מי אתה והשיב
 לו אנכי עשו בכורך, ואין הוציא דבר שקר מפיו הלא שארית
 ישראל לא יברו כזב, אלא ודאי שאמר לו אנכי במקום עשו
 בכורך, שהרי קניתי ממנו הבכורה וא"כ אנכי במקומו, ואילו
 לא קנה הבכורה לא היה יכול להשיב אנכי עשו בכורך, ולא
 היה יכול לכא לכלל הברכות, וכדורא שבשונה שקנה הבכורה
 היה דעתו לרמות אותו בזה, כי תקראנה אותו כאלה. ומה
 שמשאים אורז על לקיחת הבכורה, לפי שאמר עתה נורע הדבר
 כי מקח טעות הוא, כי מתחילה חשבתי שאין מעלה לבכורה
 כי אם מה שנוטל פי שנים אחרי מות אביו, וחשבתי שמה לא
 ישאר אבי אחריי מאמה על כן מכתיה כדבר מועט, אבל
 עכשיו אני רואה שהבכורה שוה הרבה לפי שהברכות תלויות
 בה, כי למה אמר יעקב אנכי עשו בכורך, למה לו להזכיר
 הבכורה אלא ודאי לפי שמצד הבכורה הוא ראוי ליתר שאת
 ועוד, ובוה יעקבני כי לא ידעתי שקבלת הברכות הלוי בככורה,
 רמו לדבר בכור אחיותי בוך לכך אמר ויעקבני זה פעמים, אבל
 החיק קב"ח אחיותי בוך לכך אמר ויעקבני זה פעמים, אבל

השאלות (א-יא)

מה ראה יצחק לברך את עשו דוקא ולא את יעקב, וכי לא ידע שעשו איש שדה ויעקב איש תם, ומה ראתה רבקה להשתדל כל כך להסיר הברכה מעשו, ועוד הכי לא היה אפשר לברך את שני הבנים, ויעקב ברך את מנשה ואת אפרים ואת כל בניו, ואיך תחול הברכה על יעקב אחר שכוננת יצחק היה על עשו, וכל הענין הזה שלבש יעקב בגדי עשו ויצחק אמר הקול קול יעקב והידים ידי עשו, שכפי הנראה מספור התורה היה ענין שנעשה בהשגחת ה' יפלא מאד, ומדוע לא הגיע ליצחק הערה מאת ה' שיברך את יעקב. מ"ש אולי ימושני אבי, למה לא חשש להכרת הקול, ומ"ש רבקה עלי קללתך, וכי יכול אדם לקחת על עצמו קללת חברו. יצחק אמר תחלה כמסתפק. מי הוא ואמר הקול קול יעקב ויברכהו, ואח"כ חזר ושאל האתה זה בני עשו, ואמר שנית ויברכהו. למה ברכו בטובות נשמיות ולא בברכת אברהם כמו שברכו בשלח אותו פדנה אדם. בחרדה שחרד יצחק מי אפוא ולמה אמר גם ברוך יהיה. עשו שאל תחלה ברכני גם אני אבי ואח"כ אמר הלא אצלת לי ברכה ואח"כ אמר הברכה אחת היא לך אבי, ולא נודע מה חדש בכל שאלה, ולמה לא אמר לו יצחק תיכף מה שאמר לבסוף הן גביר שמתני לך וכו', ואחר שלבסוף ברך את עשו הנה משמני הארץ יהי מושבך, היה לו לברכו כן תיכף, ולא היה שנאה בין האחים כשהיה מברך את שניהם :

לו שנמר הכריה כיום א', שעדיא אשר חפרו שהוא הגמר כנ"ל ושמצאו מ"ח שהם מי מעין, וע"כ קרא שם הבאר שבעה שהיה הבאר השביעי שכרה, כי ג' בארות של אברהם וג' בארות שחפרו כנחל גרר וזה היה הבאר השביעי, והנה בימי אברהם קרא לבק"ם ההיא באר שבע רק להמקום של הבאר והאשל, והעיר לא נקראה עדי" בשם זה, ועתה שיצחק קרא ג"כ בשם שבעה נעשה באר שבע שם כולל לכל העיר, ושם זה נשאר עד היום הזה : (לו) ויהי עשו הוא הצעה לספור שיבא מענין הברכות, שעשו לקח נשיו מבנות כנען ותהיין מירת רוח ליצחק ע"י מעשיהם הרעם, וזה עורר את יצחק בדבר הברכות, שהיה ענינם מפני שידע ע"כ שעשו אינו ראוי לברכות הנפשיות שהיא ברכת אברהם, וע"כ רצה לברכו בברכת עוה"ז כמו שיבאר :

כז (א) ויהי כי זקן יצחק הנה תכלית בריאת העולם היא כדי שימצא איש צדיק וטוב אשר תלוה אליו ההשגחה האלהית ויהיה מעין לשכינת ה' בארץ, כמ"ש כי זה כל האדם כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה, ובאשר אדם כזה מצא אותו מעט ויקר וא"א שיתקיים לבדו בעולם, נבראו עמו כל המון בני אדם שיכינו לו צרכיו ויהיו לו לצוחא, כמ"ש כל העולם כולו לא נברא אלא לצחת לזה, כמו שנמצא באילן שרשים וענפים וקליפות ועלים, והעקר הוא הפרי שהוא המועט נגד העלים והקליפות, וכאשר רצה ה' שיהיה אומה שלמה שידבק בה הענין האלהי ויהיו מהם חסידים ונביאים וצדיקים ושרי קודש ויראי אלהים, בענין שהם יהיו תכלית הבריאה וצמת ה' ופרי קודש וא"א שכלם יעסקו בענינים האלהיים, שמי יכין להם לחםם וכל צרכיהם, הפריש שבט הלוי שהוא קנה מופרש מכל עניני העולם ונבדל לעבודת ה', וכל זרע ישראל ישאו צרכיו במעשר פירותיהם, והוא אין לו חלק ונחלה בשדה ובכרם, כי ה' היא נחלתו והיא הקרב לאלהים כמ"ש כי הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו, ובזה יקחו בני ח"ק בשכר צדקותיו ועבודתו, שהוא שלוחם לעבדית ה' והם נכנסים תחתיו לעבד עבודת השדה להכין לו סרף חוקו ובונה יהיו שניהם מאושרים בעה"ז ובעה"ב. והיו ישראל בין העמים ובין שבט לוי, כהאלמוג שהוא אמצעי בין הדומם ובין החי, והפיליפ שהוא אמצעי בין הצמח ובין החי, כן הם אמצעים בין שבט לוי שהיא קודש לה' ובין העמים הדבקים בחומר ובדברים ארציים, וה' ברך את אברהם שזרעו יצא הסגולה העם אשר בחר לנחלה לו שיהיה ה' להם לאלהים וישכן שכינתו בתוכם והם יירשו את הארץ הקדושה המיבנת לדבוק האלהי ולהשיחתי ויהיו קדישים לאלהיהם, ואברהם לא מסר ברכה זו ליצחק, כי ברכה זאת אין בכח האדם להוריש לבניו, כי היא תלויה בקדושת העם ובט"ב מעשיהם, ורק אחרי מות אברהם ברך ה' את יצחק בברכה זו, וכן יצחק לא היה בדעתו לברך את בניו בברכת אברהם, כי ידע שלוח לא תועיל בברכתו רק המיכן לה יתברך בזה מה, וכן תראה כי הברכה שברך יצחק עתה את יעקב ועשו היה מטל השמים ורוב דגן ותירוש ולא הזכיר דבר לא מירישת הארץ ולא שיהיה ה' להם לאלהים, כי ברכה זו לא היה בידו למסרה לבניו, רק שהתעוררות שהתעורר עתה לברך את עשו היה ממה שאמר בפסוק הקודם שעשו לקח נשים מבנות כנען, ושהיו מרת רוח ליצחק ולרבקה, ובזה כבר הכיר יצחק כי עשו אינו ראוי

ואם לא עשינו רק טוב הזה שנשלח בשלום ולא לקחו את וכישך או חלק ממנו כמנהג המלכים בעת ההיא עם הגרים, היא טובה גדולה, כי מן השלוח לא היה לך שום הפסד אחר שאתה עתה ברוך ה', וגם אמרו אמתלא על ששלי איתו, באשר אז ראו כי ה' עמו ורצו לזכות עמו ברית, אבל אם היו כורתים עמי ברית אז היתה הברית רק מצדנו לא מצדך, אחר שאתה היית מוכרח אל הברית הזאת בהייתך תחת ממשלתנו, ואנחנו רצינו שתהיה הברית בינו וביןך, ר"ל שיהיה קיים משני הצדדים, וע"ד שרצינו שתהיה הברית בשביל הט"ב שעשינו עמך שהנחנו איתך להתעשר בנבולנו, וכ"ז שהיית עמנו לא נדעה הט"ב הזאת כי המלך יניח לעבדיו להתעשר כי מה שקנה עבד קנה רבו, אבל אחר שעזבנו איתך ללכת מאתנו ולא ננענוך, אי"כ נתברך שעשינו עמך רק ט"ב שלא ע"מ לעשות לך רע וליהי עשור אח"כ, והא שלחנך בשל"ם ולא לקחנו מידך מאומה, ועתה נודע לך שאתה ברוך ה', כי אין עליך ממשלת מלך ורשות אחיים רק אתה לבדך מישל על כל אשר לך :

(לבל) ויהי ביום ההוא. למעלה אמר ויכרו עבדי יצחק באר שהוא התחלת הכריה וביום שלאחריו הגידו

לברכת אברהם, וידע כי יעקב לבדו הן מצד שלקח את הבכורה ובהר לחלק עבודת ה', והן מצד צדקתו הוא הקדוש לאלהיו, והוא אשר יירש את ברכת אברהם וכל זרעו יהיו מובילים לעבודת ה', ואחר שראה והבין את זאת היה דואג בעד שני בניו, אם בעד עשו שראה שע"י רשעתו נדחה מהבכורה ומברכת אברהם ויהיה כמשפחת האומה, ואם בעד יעקב אחר שכל זרע יעקב יהיה מופרש לעבודת ה' א"א שיתעסקו בעבודת האומה ובענינים ארציים, כי עסקים כאלה ישיביתו אותם מעבודת ה', וכמ"ש אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה תורתו מתי נעשית, וגם מי ילחם מלחמותיו להגן עליו מגי צד הלא חוקי הצורה הם חלושי החומר ואין ילחם עם גבורים אשר יעלו עליו לכבוש את ארצו, ובהו חשב מחשבות שלא יאבדו שני בניו יעקב מתוך עניו וחלישת חמרו, ועשו מצד שנדחה מברכתו ונעשה איש שדה, לכן רצה ששני בניו יהיו לעם אחד, כישראל ושבת לני, ורצה לברך את עשו ברוב עושו ודגן ותירוש ובגבורה למלחמה ולממשלה, וזרע יעקב יהיו מיוחדים רק לעבודת ה' כשבת לוי אחיו כן, ובני עשו יספיקו להם טרפם ולחם חקם ויגינו בעדם מכל צד כמו שעשו ישראל אח"כ לשבת לוי, וזרע עשו יהיו הממוצע בין ישראל להעמים, כמו שהיה באמת אח"כ ישראל נגד שבת לוי, ועל כן רצה להכין את עשו על ידי ברכתו שהיה לו משמני הארץ ורוב דגן ותירוש ושהיה מושל עמים ומצוה לאומיים, ועת יופיע רצון ה' להגותל תורה לעמו יהיו זרע יעקב כלם עובדי ה' שומרי משמרת הקודש, וזרע עשו יפרנסו אותם ויגינו עליהם כקליפה והעלים השומרים את הפרי, ולכן אחר שאמר שעשו לקח מבנות כנען ויצחק ידע מרשעו ושלא היה ראוי לברכת אברהם, שכן תמצא שטרם ברך יצחק את יעקב בברכת אברהם צוה עליו לא תקח אשה מבנות כנען כי הא בהא תליא, ונוסף לזה הגיע הזמן שידאג יצחק על בניו כי זקן יצחק ועיניו כהו מראות, ודאג כי קרוב יום מותו, והנה את יעקב לא היה בדעתו לברך כלל, כמ"ש למעלה שברכת יעקב שהיא ברכה רוחנית אינה ביד יצחק כלל, שמשעם זה לא ברך את שבת לוי כי ראה שהיה משרת במקדש ה' וזה ברכתו ברכה הגתונה מאת ה' לא מיד אדם, ורצה לברך את עשו בברכת עוה"ז כנ"ל :

(ג) ועתה שא נא כליך, הטעם שצוה לעשות לו מטעמים, הוא, כי אחר שענין הברכה הוא שהמברך בכונתו יעלה בדבקות נפש אל המקור העליון, אשר שם צוה ה' את הברכה, ויזיל מי הברכה מדליו על המתברך, וגם יכין את המתברך שהיה מוכן לקבל שפע הברכה, ובהו צריך ג' ענינים, א) שיכין את המתברך שהיה מוכן אל השפע ההוא. ב) להכין את עצמו שיעלה בסולם הדבקות עד מקור הברכה. ג) שהיה התקרבות וחבור בין המברך ובין המתברך, ושלת אלה רצה להכין עתה, וע"כ הקדים ויאמר בני שזה ההכנה מצדו, ויאמר הנני שזה ההכנה מצד עשו, ועל כן כדי שהיה עשו מוכן לקבל הברכה צוהו במצות כבוד אב שהיא מצוה פרטית שיעדה התורה ע"ז אריכות ימים בעה"ז, שאחר ששלשה שותפים באדם הקב"ה ואביו ואמו, ה' בורא הצורה ואביו ואמו מכינים את החומר, אם מקיים מצות כבוד מצד שהמציאו את החומר יאריך חיי גופו בעה"ז, ובכבודו את ה' בורא הנפש יקבל שכר נפשי בעה"ב, וע"כ כדי שיקבל ברכת העה"ז צוה במצות כבוד, ויען שהמצוה תהיה בשלמות יותר

אם ירבה לעסוק בה ביגיעה והכנה רבה והשתדלות, לכן אמר שא נא כליך תליך וקשתך, כי דרך הצידי שבצאתו לצוד עוף קל לא יקח עמו כל כלי הצידה, וע"כ צוהו שיקח כל כליו כהולך לצידה גדולה, וצא השדה אף אם יש אתך ציד חיה או עוף בבית, תצא השדה לצוד למעני ביתוך לשם מצות כבוד :

(ד) ועשה, ונגד שהיה התקשרות בין המברך להמתברך אמר ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי, שמצד שהיהו המטעמים עשויים באופן שאהבתי אותם, ומצד שאתה תביא לי שאתה תהיה המשפיע אותם ואני המקבל, יהיה התקשרות בינינו כדרך הנותן והמקבל, ואוכל לחזור להריק עליך הברכה שאהיה אני המשפיע ואתה המקבל, ונגד שהיה המברך מוכן להוריד השפע אמר ואכלה בעבור תברכך נפשי, והוא כמ"ש מה"י מינץ בדרשותיו, שבעבור שהביא המגיד העתיות או המברך צריך להפשיט את נפשו מגופו ולהרביקה ברוחניות, היה צריך לתת שוחד אל הגוף תשורה או מתן מה שהגוף נהנה ממנו, בענין שגם הגוף יסכים אל ההפשטה הזאת שהיא נגד טבעו, ובענין זה היו התשורות שהביאו אל הנביאים כמ"ש ומה נביא לאיש דאלהים, כי זה היה שוחד לכה החמרי שיתרצה להפשטת הנפש, עד שתוכל הנפש להתבודד בענינים האלהיים, וע"זא בעבור תברכך נפשי :

(ה) ורבקה שמצעת, הנה רבקה הבינה כל כונת יצחק (שעו"א) ורבקה שומעת ר"ל מבינה דברי יצחק) איך רוצה לעשות התקשרות בין עשו ובין יעקב כהתקשרות יששכר וזבולון ושבת לוי וישראל שיעקב יעמוק בתורה ועשו יפרנס אותו, אבל היא ידעה היטב רשעת עשו ורוע תכונתו, שלא לבד שלא יהיה קליפה השומרת לפרי, כי כעש יאכל וכרקב יבלה את כל, והעושר שיתן לו אביו בברכתו יהי שמור לו וליעקב לרעתו, לכן ראתה כי טוב שיבורך יעקב גם בברכת עה"ז בעושר וממשלה, כי יש מקום אשר שניהם יכוננו יחדו ההצלחה הגופנית עם הנפשית ויוכל אדם לזכות לשני שלחנות, אם ישמש בהעושר וממשלה רק לצורך אושר הנפש, שמשעם זה לע"ל יהיה ללוים חלק בארץ, כי אז תמלא הארץ דעת ה' ורות הטומאה יעביר מן הארץ ולא תשייתנו העושר מעבודת ה', כי מטלת השלמים שתיים המה, יש אשר יהיה ענין החומר עליו ויצרו יסיתתו לחטוא, רק הוא יתגבר על יצרו, וזה הנקרא כובש, ויש אשר כבר המית את יצרו ופסקה תאותו, וזה נקרא צדיק, והנה הראשון צריך להכניע את חמרו ושלא י"ל חלק ונחלה בעושר ונחלה בל ישבית אותו מעבודת ה', אבל השני שגם כחותיו החמריים באו בברית בל יתאוו לדבר מלבד אשר הצוה הנפש להעזר בהצלחה הנפשית, לא יחשיך אותו ההון והמשרה מעבודת ה', וזה יהיה מדרגת ישראל לעתיד כמ"ש ועמדו זרים ורעו צאנכם ואתם כהני ה' חקראו, וחשבה רבקה שבענין זה יצלתו הבנים יותר, שגם ברכת העה"ז תהיה ליעקב, ועשו יעבוד אותו עבודת עבד, כי ישמול עליו יעקב בעזר ה' ובכח נפשו כמו שהיה בעת שהצליחו ישראל וכבשו אדום תחתם והכניסו אותם בברית מילה וטבילה בימי הורדוס, וספר הכתוב כי רבקה שמצעת בדבר יצחק וילך עשו לצוד ציד להביא, כי לולא ראתה שהלך תיכף לא היתה עושה הערמה הזאת רק היתה מדברת על לב יצחק שיסכים לדבריה, אבל ראתה שהזמן קצר כי הלך לצוד ציד ולא באופן שהיה הולך תמיד לצוד כי היה איש ציד כי עתה הלך להביא, ולכן הוכרחה אל הערמה הזאת :

יהי "ורב יעצד לעירי", והפירוט בזב הוא כי ייקר חפקידו של עשו הוא להיות זהכנע ליעקב, ולכן אומר המדרש אם זכה, שאם יזכה עשו לעשות חפקידו, שיצטר הרע שבתוכו ויהי בעל לגמרי להעץ החיים, אז יהי רב יעצד לעירי³. ומלנו ברשי"י על הא דכתיב שני גייס בצטק שפיי על אנטוניוס ורבי, ודייקו המפרשים למה הוליא מקרא מידי פשוטו, הלא בפשטות קאי על יעקב ועשו, הלא שרשי"י מכון לומר שאלל אנטוניוס ורבי נתקיים במלואה נבואה זו שנאמר על יעקב ועשו, שאז הכניע עשו את עלמו לגמרי ליעקב, שאנטוניוס הכניע את עלמו לגמרי לרבי, וכמו שמלנו בגמ' ט"ז (ו) שאנטוניוס כד הוב צעי רבי למיסק לפורייא הוב גחין קמיי ואמר לרבי שיעלה עליו לפוריי, שאנטוניוס הבין שזה הוא חפקידו של עשו להיות בעל ונכנע ליעקב, ולכן פיי רשי"י שהכונה לאלו השנים, כי אז נתקיים האורח של יעקב ועשו כמו שהי' לריך להיות מתחילת בריאתם.

"ויאהב יחאק את עשו כי ליד צפוי", ואמרו חז"ל דכל זינא רחיס ליי לזיני (פיי) כל מין אובב את מינו), יחאק הוא מדת הגבורה, וכבר ביארנו שגבורה פיי כבישת הילר והכנעת הרע, ובודאי ראה יחאק כי בעשו מונח הרבה רע, אכל "כי ליד צפוי" ופירשיי שהי' מרמהו בדברים כילד מעשרין את החבן, פיי שהי' עשו מראה את הסימני עברה שלו ליחאק, ואין הפיי שזכה רימה ליחאק ולא ידע שיש בו רע, הלא כפי עיי' שפ"א תרמ"ג ד"ה במדרש.

פירושו של האריז"ל שליד צפוי הכונה לאותן הנילווי קדושה שבעשו שהם היו צפוי, והראה ליחאק שיש בו הרבה כוחות קדושה ג"כ, וחשב יחאק שעבודת עשו היא זהבחינה של גבורה, שריך להחגבר על הרע שבו, ולעשות מלחמה עם הרע ולכבוש אותו, ולכן ויאהב יחאק את עשו, שראה שיש בו קדושה "כי ליד צפוי", ולכן אהב אותו כי חשב שעבודתו הוא צמדת הדין, "זינא דרחיס ליי לזיני".

מה שראה יחאק לברך את עשו, כי חשב שמלד שיש בו כוחות של קדושה שייך לו הצרכות, וצפרט כי יחאק שמדתו היחה מדת הדין, ועפ"י דין שייך הצרכות להצבור, חשב "בהדי כבשי דרחמנא למה לך", הלא שייך הצרכות ליחאק עפ"י דין ויקוב הדין את הבה, ולכן ראה ליתן לו הצרכות, וציתר ביאור, עפ"י הא דמבואר ברמב"ן (פי) עקב) שכל הענין של צרכה שמלנו צתורה הוא ענין של סיוע, שחנאי החיים יהיו באופן שיבי' נוח לאדם לעבוד את צוראו, וכל הצרכות שמלנו צתורה הם ע"ד זה, שזא סיוע מלמעלה להאדם שיעבוד את השי"ת, שחנאי החיים יהיו כאלה שהם יסייעו להאדם לעבוד את צוראו, ויחאק ראה לסייע לעשו שיבי' ציכולתו לעשות עבודתו, וחשב יחאק כי יעקב אין לריך לסיוע, כי יעקב דבוק בעץ החיים ושם הוא מקור הצרכה, וצפרט שעבודתו הוא איש חס וישוב אהלים, ואין לו שייכות למלחמה עם הרע כלל, וממילא אין שום צורך לא לצרכה ולא לסיוע, ורק עשו שעבודתו

שבעים שנה וחצי שנה שכן שער חכמים כי עד רביעית שניו א"צ שיהיה לו זוג אבל כאשר עברו רביעית שניו שהם חלק א' מארבע חלקים שלו צריך שיהיה לו זוג שכן ימי האדם מתחלקים לארבע רביעית והם ידועים בפי הכל והם כנגד ימי החמה וידוע כי החמה היא מתחלת מן תקופת טבת לקרב אלינו ולגדל הצמחים עד תקופת ניסן ואז נותנים הצמחים פרי הרי כי רביעית ימי החמה אינם מולידים עד אחר רביעית ולפיכך יש לישא ג"כ אחר רביעית ימי חייו ולפיכך אמרו בן י"ח לחופה וכל ענין תולדות האדם נמשך בערך ויתוס שנות החמה כאשר תדקדק ולפיכך חלקו ג"כ ימי האדם לד' חלקים הידועים נגד ארבע תקופות השנה ולפיכך אמר עשו אבא נשא בן ארבעים וכי' ויש עוד דבר מופלג מאוד למה נשא יצחק בן ארבעים כי מספר זה מספר שלם בעבור שיש בו ארבע צדדין ואז ראוי להיות שלם עם זוג שלו כי פחות מכאן אין כאן שלימות מספר וכאשר אין כאן שלימות מספר אין מוכרח השלימות בזוג וזה היה בחיי הראשונים שהיו ארוכים ולפיכך הוליד בן ס' שנה שאז הוא שלם לגמרי כי כמו שארבעים הם שלימות בעבור שהוא מספר מרובע נגד ארבע צדדין כך מספר ששים הוא שלם בעבור שיש בו מספר ישיה נגד ו' קצות ארבע צדדין והמעלה והמטה וכאשר היה בן ארבעים היה ראוי לשלימות הזוג וכאשר היה בן ששים היה ראוי לשלימות התולדות להוליד אחרים ולפיכך כתב לך הכתוב בן כמה שנה היה יצחק כשנשא ובן כמה היה כשהוליד ודוקא ביצחק מגלה לך הכתוב מפני שזה נמשך אחר מדתו במה שכל מעשיו בדין והדין יש בו שלימות שלכך הוא דין לכך כתב זה אצלו ומפני שעשו תולדות יצחק פושט טלפיו כאלו נמשך אחר דין ואין זה אלא גזול וחומס וצד נשים תחת בעליהן לפיכך נשא בן מי כמו יצחק והבן הדברים מאד כי הם סתרי החכמה רמוזו אותו חכמים במה שאמרו אבא נשא בן ארבעים :

חמש שנים וכי' פירש לפי דעתי שכל עשר שנים האדם משתנה וראיה לזה שמצאנו בן

עשר שנים למשנה בן עשרים לרדוף בן לי לכת בן ארבעים לבינה כולו הרי שנות האדם משתנים מעשר לעשר אבל כל עשר שנים הם כמו זמן אחד ושעה אחת ובאותן עשר שנים שהיתה מיתה ידאג דהיינו חמשה לפני מיתת אבותיו וחמשה לאחריה דכל אלו עשר שנים הם זמן אחד ושעה אחת :

שה"ר עובדיה עבודה זרה דאם לא כן למה ליצחק תחלה ואח"כ לרבקה דאין לומר דעל כרחק צריך לכתוב כן דאל"כ איך יכתוב בענין אחר דהוי למכתב ותהיינה ליצחק ולרבקה מורת רוח דהוי קאי על שניהם יחד ומדמקדים לומר מורת רוח ליצחק ולרבקה שמע מינה ליצחק תחלה ואח"כ לרבקה. ועוד מה שייך מורת רוח דמאי הוי יכולים לעשות אם לא שהיו מעשיהם בלתי מתוקנים דאין לומר עבירה אחרת כיון דסתם כתיב מורת רוח יש לפרש מה שהוא מעשה כנענים בארץ דהם עובדים עבודה זרה דאין לך עובדי עבודה זרה אלא בארץ שתגוים בחוצה לארץ לאו עובדים ע"ז ולפיכך יש לפרש מה שהם מיוחדים כ"י :

אבל משיאה על גבי חבירתה. אע"ג שרש"י פירש לשון השחזה אין השחזה ממש שהרי חילוק יש בין השחזה ובין משיאה ונראה שיצחק הקפיד דוקא לומר שא ולא לשום השחזה ממש כי השחזה שהוא על הרחיים אדרבא מביאה פגיכה בסכין אבל משיאה מעברת הפגימה : **שאל** תאכיליני נבילות ואע"ג שהיא עשו בחזקת כשרות היה צריך יצחק להזהירו שהיה מתיירא שמא ימהר לכיבוד אב ואם ומתוך זה ימהר בבדיקה ולא יבדוק ככוונת הלב ובמתון לפיכך הזהירו שיבדוק הסכין יפה במתינות ולא יחוש על כבודו :

מן ההפקר. ואע"ג שהיא עשו בחזקת כשרות היה צריך להזהירו שלא יצד חיות ועופות בסמוך לעיר כההיא דתנן מרחיקין מן העיר דלאו ודאי גזל הוא והיה יצחק סבור שמא יעלה על דעתו שכבוד אב ואם דוחה אסור דרבנן ייחינו ספק גזל דדבריהם ולפיכך הזהירו שגם זה י

יעשה אלא ירחיק מן העיר. אי נמי דהכא הוצרך להזהירו טפי באזהרה יתירה על השחיטה ועל הגול מפני שאם יהיה חוטא בשגגה לא תבא הברכה כי אין הקב"ה עם החוטא אפי"ג שהוא בשגגה ולכן היה מזהירו אף כי היה בחזקת כשרות אצלו הזהירו שלא יטעה שיהיה סבור שהוא הפקר ולא יהיה הפקר וכן על השחיטה לבדוק יפה תסכינן ולא יטעה :

בעל שער דאין לומר דאיש שער כמשמעו שאין האיש במה שהוא איש שער אלא הוא בעל שער ויקרא בעל שער על שם השער שבו אבל אין השער בו במה שהוא איש ולכן צ"ל לפרש איש בעל :

שחמד אותו מן נמרוד שאף הוא היה איש ציד והיו לו בגדים כשהיה לובש אותם היו תחיות והעופות באים אליו והיה צד אותן והבגדים הים חמדן עשו ולקחם ממנו :

אנכי עשו המביא לך וכו' דאלי"כ איך היה משנה לאביו ולומר אנכי עשו והקב"ה שוא השקר ואיך יקבל הברכות דרך שקר והכתוב מוכיח כן שלא היה משקר שיעקב אמר אנכי עשו בכורך ועשו אמר אני בנך בכורך עשו? כי מלת אנכי בא בהפסק ושלא בהפסק בשה ולפיכך אם יאמר אנכי בהפסק אנכי המביא לך עשו בכורך הוי שפיר אבל אני לא יתכן לומר בהפסק בשוא רק בהפסק הוא בקמץ ושלא בהפסק בשוא יאם היה אומר אני בקמץ כדי להפסיק היה יצחק מבין ואם יאמר בשוא לא יתכן לומר אני המביא לך :

אין שם שמים שגור בפיו ואפי"ג שהיה עשו בחזקת כשרות ליצחק מ"מ היה יצחק דן את עשו לכה זכות שהיה עינו גוהר שלא להזכיר ש"ש כי העובד מיראה את הקב"ה אינו מזכיר את שמו לעולם כי הוא מתירא מפני שמו הגדול ונבהל מפניו ומפני שמדת יצחק היה כן דכתיב ופחד יצחק היה לי והיה ממחד תמיד מפני הקב"ה והוא מדה גדולה למאד היה אוהב את עשו ויעקב שהיה מזכיר את שמו היה סובר שהוא עובד מאהבה ולפיכך מי שהוא אוהב את אחד תמיד

הוא מזכירו והוא בפיו ואין זכרו נשכח ממנו ומכל מקום היה יצחק נוטה אחר עשו שהיה

בעינו עובד מיראה :

אין שם שמים שגור בפיו אבל לא שהיה מסופק מחמת הקול שהיה קול יעקב דאם כן מיד אחר שאמר יעקב אנוכי עשו בכורך וגו' היה ליצחק לומר גשה נא וכו' אבל אחר שלא היה רוצה לבדוק אחריו רק אחר שאמר כי הקרה וגו' שמע מינה כי הדבור הזה היה מביא לו חספק ומה שלא היה מסופק מיד בשביל הקול מפני שהיה נבד חזקת הקול גם כן חזקה שאין יעקב משנה שאין דרך האדם לעשות עצמו לאיש אחר אבל כששמע גם כן שהיה שם שמים שגור בפיו דהשתא הוי תרתי הוכחות אז היה רוצה לבדוק אחריו דיש שתי הוכחות שהוא יעקב והוכחה אחת דהיינו שאין אדם משנה לאביו :

מדבר תחנונים דלא שייך לומר שהיה קול יעקב משנה מן עשו דאם כן אין לך הכרה ייתר מקול דאמרינן סומא האיד מותר באשתו ואמרינן בטביעות עיניו דקלא שמע מינה דקול הוא הכרה גמורה אלא על כרחך קול יעקב ועשו שמים דלא היה שינוי בקול שלהם :

מדבר תחנונים וכו' ומה שלא הזכיר יצחק חזקה שאין שם שמים שגור בפיו כי אחר שהיו שתי הוכחות שהוא עשו דהיינו הידים ידי עשו ואין אדם משנה לאביו במילתא דעביד לגלויי ויש כאן שתי הוכחות שהוא יעקב שהקול הוא קול יעקב מדבר תחנונים ושם שמים הוא רגיל בפיו היה יצחק דן ההוכחות זו כנגד זו כי ההוכחה שאין ש"ש שגור בפיו שקול לגמרי כמילתא דעבידי לגלויא לא משקרי אינשי ומכל שכן לאביו דשניהם אין רגיל אבל לפעמים נמצא ולפיכך הם שניהם שוים ולא היה צריך לדון רק הוכחות הקול לידיים ידי עשו ולפיכך היה אומר הקול קול יעקב שמדבר תחנונים ומכל מקום הידים ידי עשו והידיים אי אפשר לשנות כמו הקול שאף על גב שאדם מדבר תמיד לשון קטטור אפשר להשתנות ולדבר בלשון רכה ולפיכך הידים ידי עשו אלימי ליה ולפיכך לא הכירו ויברכוהו כי